

RADA

NARODOWA

DWUTYGODNIK

Rok V

Warszawa, 15 lipca 1948 r.

Nr 14 (128)

Nie trzeba zapominać, trzeba stale o tym pamiętać, że jest jeden niezawodny środek podniesienia auctoritetu każdego organu społecznego, a więc i rady narodowej a mianowicie, codzienny, ścisły, jak najbliższy związek z masami pracującymi, z ludem pracującym, z organizacjami społecznymi.

(Z wypowiedzi Ob. Prezydenta R.P. na konferencji Przewodniczących Woj. RN w listopadzie 1945 r.).

Przemówienie dra Henryka Kołodziejskiego Członka Rady Państwa, przy obejmowaniu przewodnictwa na Krajowej Naradzie Działaczy Kulturalno-Oświatowych w dniu 27 czerwca w Warszawie

Witam w imieniu Komitetu Upowszechnienia Książki uczestników dzisiejszej narady. Witam tym goręcej, że Wy, Obywatelki i Obywatele, jesteście bojownikami o te same cele, które przyświecają naszemu Komitetowi, a mianowicie o upowszechnienie i pogłębienie czytelnictwa. Walczycie o nie lata, a niektórzy lat dziesiątki. Wkładacie w tę walkę serce, wolę i myśl, a czasem i zdrowie. Macie duże osiągnięcia. Zdobyliście wiedzę i doświadczenie, wyrobiliście metody działania.

Jesteście nieocenioną awangardą wielkiego ruchu masowego, który musimy rozpętać, potężnego pędu ku książce, który musimy wyzwolić, jesteście przednią strażą pospolitego ruszenia naszego narodu po wiedzę i kulturę.

A tego pospolitego ruszenia wymaga od nas historia.

Bo spójrzcie! W oczach naszych dokonuje się wielki przełom dziejowy. Wchodzimy w okres planowej, uspołecznionej gospodarki, w okres, w którym człowiek staje się panem nie tylko sił przyrody, lecz — w oparciu o obiektywne prawa ekonomiczne, o ich poznanie — również panem sił społecznych. Rozwój sił produkcyjnych traci swój żywiołowy charakter a staje się świadomym i celowym aktem woli społecznej. Ustrój społeczno-gospodarczy przestaje być czymś narzuconym a staje się — w ramach praw rozwoju ekonomicznego — dziełem myśli, woli i czynu zorganizowanych mas.

Przed siedemdziesięciu laty współtwórca jedynej naukowej teorii rozwoju społecznego, która zdała egzamin życia, tak oto, wprost proroczo, charakteryzował obecny okres: „Obiektywne, obce potęgi, które panowały dotąd nad historią, poddane zostaną kontroli samych ludzi. Odtąd dopiero uruchomione przez nich przyczyny społeczne będą przeważnie i w coraz większej mierze powodować skutki przez nich zamierzone. Będzie to skok ludzkości z państwa konieczności w państwo wolności“. Ziściły się te prorocze słowa. Człowiek z obiektu dziejów staje się ich współtwórcą.

Oto perspektywy, które przed nami otwiera dziś historia. Czyż mamy je odrzucić?! Nie! Musimy wykonać ten skok, o którym mówi Engels, musimy budować państwo wolności, musimy wychować nowego uspołecznionego człowieka, o jakim wszyscy marzymy, a który będzie współtwórcą dziejów.

Lecz pamiętajmy: przekształcenia psychiczne zawsze następują po zmianach materialnych warunków bytu. Wszak przez nie są spowodowane.

Dusza ludzka posiada wielką masę bezwładności. Proces upublicznienia gospodarczego prędzej następuje niż uspołecznienia psychicznego. A jeżeli go nie przyspieszy wychowanie i praca nad sobą świadomego człowieka, to przyjdzie ustrój zorganizowanej planowej gospodarki, lecz prowadzonej nie przez twórcze, do wiel-

kich swych celów dążące społeczeństwo, a przez martwy, bezduszny aparat.

Stoimy na rozdrożu; rozwój społeczno-gospodarczy przygotował warunki szczęśliwości ludzkiej, od człowieka zależy jej realizacja.

Tak, od człowieka zależy, czy dobrowolnie, twórczo-świadomie i choć poprzez przejściowe powojenne i poprzelomowe zachmurzenia pójdzie — zgodnie z prawami rozwoju gospodarczego — bitym gościńcem w jasną, lepszą przyszłość, czy go za uszy wlec będzie historia, krwią i cierpieniem znacząc ciernistą, wydłużoną drogę.

W ten sposób zagadnienie przyspieszenia przebudowy psychiki ludzkiej staje się zagadnieniem naczelnym i najbardziej aktualnym.

A gdy myślimy o nim, o sposobach oddziaływania na człowieka, przyspieszania procesów wychowawczych, to wysuwa się na pierwszy plan metoda wzbudzania w człowieku odpowiednich przeżyć poprzez oddziaływanie nań przede wszystkim słowem mówionym i pisanim.

To ono, to słowo rozszerza i pogłębia tak, jak nic innego treść i zakres naszych przeżyć, ono przekształca odczucie krzywdy społecznej i świadomość klasową, ono przeobraża nieuświadomione poczucie narodowe w pełną psychicznie świadomość narodową, ono daje nam wiedzę i może wskazać drogę, wiodącą ku szczęśliwości ludzkiej, może zmobilizować wolę czynu i walki o szybki marsz po tej drodze ku jasnej przyszłości.

Oto co może dać rozszerzenie i pogłębienie czytelnictwa.

Tworzymy wiedzę i sztukę, tworzymy kulturę ludzką nie tylko po to, by z niej korzystać, by ją konsumować, chcemy uczynić z niej narzędzie planowego budownictwa naszego Jutra historycznego.

Chcemy, by człowiek, który dzięki rozwojowi społeczno-gospodarczemu — już dziś jest potencjalnym, możliwym współtwórcą dziejów, stał się — dzięki nowej kulturze ich twórcą aktualnym, faktycznym.

„Filozofowie jedynie różnymi sposobami objaśniali świat, chodzi jednak oto, aby go zmienić“.

Takie są — zdaniem moim — te odległe cele, do których mniej lub bardziej świadomie zmierzamy w swej pracy. A gdy nieraz w tej żmudnej, trudnej drodze gubimy się, gdy opada nas zmęczenie lub zwątpienie, to przypomnijmy sobie opowieść Karola Gide'a.

Jest burza na morzu, okręt walczy z wichurą, młody marynarz usiłuje wysoko na maszcie zwinąć żagle. Chwieje się, grozi mu upadek, wtem słyszy głos kapitana: „Patrz w gwiazdy, to nie spadniesz!“

Patrzmy w gwiazdy! Patrzmy w te cele dalekie, a nie zgubimy drogi w naszej żmudnej i trudnej pracy codziennej.

ADAM WENDEL**22 lipca**

4 lata odbudowy odrodzonej Polski, które minęły i te lata, które idą, przyszły historyk oceni jako najdonioślejszy przełom w dziejach politycznych naszego narodu.

Naród, który płacić musiał olbrzymią daniną za politykę magnaterii w XVIII stuleciu, za egoizm szlachty w czasie powstania listopadowego i styczniowego, za niedość bujny i głęboki nurt demokracji w pierwszych latach międzywojennych, gdy w 1944 r. zdobył władzę, gdy stał się gospodarzem w swym kraju, konsekwentnie dokonuje odbudowy i przebudowy.

Są dokumenty w życiu narodu polskiego, które są symbolem tkwiących w nim sił żywotnych, które są zawołaniem dla lepszych czasów. Są to: Konstytucja 3 Maja, Uniwersał Połaniecki, Manifest Rządu Ludowego z 7 listopada 1918 r.

Historyczny Manifest Lipcowy ma tę wielką przewagę nad wymienionymi dokumentami, że szczytne, postępowe hasła społeczne zamienił w rzeczywistość.

Stąd przyszłe pokolenia mówić będą o naszych czasach niewątpliwie z jeszcze większą dumą, niż my o podniosłych momentach z życia narodu w ubiegłych wiekach, jak Insurekcja Kościuszkowska czy powstania narodowe w XIX stuleciu.

Wiele wskazań Manifestu Lipcowego już zrealizowano z żelazną konsekwencją, wiele wskazań realizuje się w codziennym trudzie.

* * *

W Polsce odrodzonej na nowych zasadach sprawiedliwości społecznej odrodził się i samorząd terytorialny.

„Polski Komitet Wyzwolenia Narodowego sprawuje władzę poprzez wojewódzkie, powiatowe, miejskie i gminne rady narodowe i przez upoważnionych swych przedstawicieli. Tam, gdzie rady narodowe nie istnieją, demokratyczne organizacje obowiązane są natychmiast powołać je do życia, włączając w ich skład cieszących się zaufaniem ludności Polaków — patriotów, niezależnie od ich poglądów politycznych“ — oświadczył lakonicznie Manifest Lipcowy na temat podstawowych ogniw nowej postaci samorządu.

Szybko powstała sieć terenowych rad narodowych.

Szybko ustawodawca określił radom narodowym ich zadania.

Ustawa z dnia 11 września 1944 r. o organizacji i zakresie działania rad narodowych jest wielką kartą ludowego samorządu w Polsce.

Jeśli reforma rolna i unarodowienie wielkiego i średniego przemysłu są podstawowymi zdobyczami ludu w dziedzinie społeczno-gospodarczej, to rady narodowe są podstawowym osiągnięciem ludu w dziedzinie politycznej.

Jeśli błędem byłoby zamykanie oczu na znaczne niedociągnięcia w pracy rad narodowych, to jeszcze większym błędem byłoby nie widzieć tego, jak w ciągu 4 lat rady narodowe na wszystkich szczeblach wyrosły.

O roli rad narodowych świadczy okoliczność, iż coraz częściej w ustawach czy dekreтах spotyka się rady narodowe, którym ustawodawca z pełnym zaufaniem powierza doniosłe funkcje publiczne.

Ustawa z 2.6.1947 r. o zwalczaniu drożyzny i nadmiernych zysków w obrocie handlowym czy dekret z 12.9.1947 r. o pomocy sąsiedzkiej w rolnictwie są tylko przykładami, świadczącymi o rosnącej roli rad narodowych w mieście i na wsi.

Gdy uprawnienia rad narodowych rosną, a równocześnie podnosi się poziom ich pracy, rośnie także autorytet rad w społeczeństwie.

O roli rad narodowych świadczyć może okoliczność, iż nie ma w kraju naszym większej akcji społecznej, do której nie wciągano rady narodowych, jako niezwykle szerokiej reprezentacji społecznej.

Poważnym krokiem naprzód w rozwoju i umocnieniu rad narodowych było powołanie przez „Małą Konstytucję“ Rady Państwa, konstytucyjnego organu, do którego podstawowych kompetencji należy m. in. sprawowanie zwierzchniego nadzoru nad terenowymi radami narodowymi.

Ta niezwykle autorytatywna władza, będąca równocześnie koroną samorządu terytorialnego w Polsce, wskazuje radom narodowym właściwą perspektywę rozwojową naszego samorządu.

* * *

Niektórzy samorządowcy, niektórzy działacze rad narodowych próbują uzasadniać poważne jeszcze niedociągnięcia samorządu trudnościami finansowymi.

Zapewne, w zrujnowanym wojną kraju naszym sytuacja gospodarcza nie należy do łatwych, mimo imponujących wyników w dziedzinie odbudowy.

Z pewnością trudna jest dziś jeszcze ciągle sytuacja finansowa samorządu. Ale czy trudnościami finansowymi można uzasadnić takie stwierdzone fakty, jak nieuchwalenie przez gminę budżetu na 1948 r. tylko z tego powodu, że nie udało się zebrać... wymaganego quorum, albo uchwalenie budżetu gminnego, w którym wydatki działu I wynoszą 80% ogólnej sumy budżetu?

Albo czy trudnościami finansowymi samorządu można uzasadnić to, że żaden z członków pewnej Powiatowej Rady Narodowej nie zareagował na systematyczne nadużycia dokonywane przez lata pod bokiemy tejsze Rady przez sekretarza i kasjera Wydziału Powiatowego?

Członkowie rad narodowych — to olbrzymia armia społeczników, licząca 98,522 ludzi. Jeśliby każdy z członków tej armii wypełniał stojące przed nim zadania, samorząd terytorialny byłby w stanie dźwignąć życie gospodarcze i kulturalne kraju już obecnie na znacznie wyższy poziom.

Trudności finansowe samorządu są stale pokonywane.

Rosnące wpływy własne związków samorządowych, wzrastające zasoby Samorządowego Funduszu Wyrównawczego pozwalają rokować, iż 1949 rok będzie znacznie pomyślniejszy dla samorządu, niż ubiegłe lata.

U podstaw poważnej akcji budżetowej na 1949 r., rozpoczętej przed kilku tygodniami, leży wielka myśl planowania.

Prace budżetowe wykonane terminowo i należycie co do jakości zmierzają do związania budżetów całego samorządu terytorialnego z budżetem państwowym i sko-

ordynowania bieżącej gospodarki finansowej samorządu z planem takiejże gospodarki Skarbu Państwa. Tak samo terminowe i należyte wykonanie przez związki samorządowe wniosków inwestycyjnych i zestawienie na ich podstawach samorządowego planu inwestycyjnego na rok 1949 umożliwi włączenie gospodarki samorządowej do ogólnego planu gospodarki narodowej.

Przed całym samorządem, a przede wszystkim przed radami narodowymi stoi poważne zadanie stworzenia nowego stylu pracy samorządowej.

Nowy styl pracy samorządowej — to aktywizacja rad narodowych, zainteresowanie jej pracami najszer-

szych warstw społeczeństwa, rozumne, oszczędne i planowe gospodarowanie.

Z nowego stylu pracy samorządowej zrodzi się z pewnością dodatkowa ilość dróg, które będą mogły być odbudowane, lub wybudowane, dodatkowa ilość izb w szkołach powszechnych, dodatkowa ilość ksiązek w bibliotekach gminnych, zwiększona ilość ośrodków zdrowia w powiatach, należyty stan sanitarny miast i wsi.

W okresie daleko posuniętej stabilizacji politycznej i gospodarczej rady narodowe, idąc po właściwej linii rozwojowej, już na obecnym etapie mogą wykonać stojące przed nimi poważne zadania.

WACŁAW WOJNACKI

Rola rad narodowych w odbudowie Warszawy

Odbudowa Warszawy jest w całym tego słowa znaczeniu sprawą ogólnonarodową.

Chodzi nie tylko o podźwignięcie z ruin wielkiego miasta, które ze względu na swe położenie geograficzne było ważnym ośrodkiem gospodarczym i węzłem komunikacyjnym, nie tylko o odbudowę wielkiej ilości budynków mieszkalnych i placówek wytwórczych, czy lokalnych urzędów użyteczności publicznej. Chodzi o odbudowę stolicy, a więc centralnego ośrodka dyspozycji politycznej, gospodarczej, społecznej i kulturalnej, wymagającego szeregu urzędów o znaczeniu ogólnopństwowym, co powoduje konieczność rozłożenia kosztów odbudowy na całą ludność państwa.

Odbudowa Warszawy posiada ogromne znaczenie moralne i prestiżowe. Dzięki swej nieugiętej postawie w walce z wrogiem Warszawa stała się dla każdego Polaka symbolem poświęcenia i bohaterstwa, bezinteresownej służby sprawie wolności i niepodległości.

Ze względu na rozmiary zniszczeń, odbudowa Warszawy jest egzaminem naszej żywotności i wytrwałości, oraz uzdolnień organizacyjnych, umiejętności przetwarzania śmiałych planów w realne osiągnięcia.

Akcja świadczeń społecznych na odbudowę Warszawy zaczęła się samorzutnie, po wyzwoleniu miasta. Społeczeństwo śląskie już w czerwcu 1945 r. zorganizowało Obywatelski Komitet Odbudowy Warszawy woj. śląskodąbrowskiego. Przykład Śląska wywołał naśladownictwo w całym kraju. Ośrodkiem, zapalającym społeczną akcję na rzecz odbudowy stolicy, stała się powołana do życia dekretem z 24 maja 1945 r. Naczelna Rada Odbudowy m. st. Warszawy, której przewodnictwem objął Prezydent Rzeczypospolitej.

Akcja organizacyjna objęła cały kraj siecią Wojewódzkich, Powiatowych i Miejskich Komitetów Obywatelskich Odbudowy Warszawy. Obecnie tworzy się Komitety Gminne, i niedługo każda gmina w Polsce będzie miała swój Gminny Komitet Obywatelski Odbudowy Warszawy.

W skład komitetów terenowych wchodzi obok reprezentantów władz państwowych i rad narodowych, przedstawiciele partii politycznych, związków zawodowych, organizacji społecznych, zrzeszeń gospodarczych i szkolnictwa.

Zadania Komitetów terenowych polegają na propagowaniu idei współdziałania społeczeństwa w odbudowie Warszawy oraz na gromadzeniu na ten cel środków materialnych, tworzących Społeczny Fundusz Odbudowy Stolicy (S.F.O.S.)

Popularyzowanie odbudowy Warszawy prowadzone jest za pośrednictwem prasy i radia, drogą wygłaszania odczytów, organizowania imprez artystycznych i wystaw, rozpowszechniania wydawnictw o Warszawie, w pierwszym rzędzie, wydawanego przez Naczelną Radę Odbudowy m. st. Warszawy tygodnika „Stolica“ który daje wszechstronne oświetlenie zagadnienia odbudowy Warszawy.

Gromadzenie funduszy na odbudowę Warszawy opiera się na świadczeniach oraz jednostronnych zbiórkach i dochodach z imprez, których największe nasilenie przypada co rok we wrześniu, miesiącu przeznaczonym wyłącznie dla społecznej akcji na rzecz odbudowy Warszawy.

Akcja stałych świadczeń na Społeczny Fundusz Odbudowy Stolicy (S.F.O.S.) oparta na zasadzie dobrovolności, stała się akcją masową, dzięki obywatelskiemu stanowisku central organizacyjnych z Komisją Centralną Związków Zawodowych na czele.

Za przykładem K.C.Z.Z. poszły reprezentacje zrzeszeń gospodarczych i zawodowych, Izby Przemysłowo-Handlowe, Związek Samopomocy Chłopskiej, Izby Rzemieślnicze, Lekarskie, Adwokackie, organizacje społeczne, kulturalne itp. oraz inicjatywa prywatna.

Akcja w zakresie mobilizacji środków materialnych na rzecz odbudowy Warszawy posiada charakter powszechny i długofalowy.

Pragnąc umożliwić każdemu obywatelowi, przy minimalnym obciążeniu budżetów zubożalej po wojnie ludności, wzięcie udziału w odbudowie stolicy, Komitet Wykonawczy Naczelnej Rady Odbudowy Warszawy opracował orientacyjne normy świadczeń na S.F.O.S. dla poszczególnych grup społecznych.

Wysokość tych norm ustalona została przy założeniu powszechności i stałości świadczeń na poziomie przystosowanym do możliwości finansowych najszerzych warstw.

Dla świata pracy przewidziano świadczenia na S.F.O.S. w wysokości od 0,25% do 0,5% miesięcznego uposażenia, dla rolników, zależnie od wielkości gospodarstwa, od 75 zł do 150 rocznie od każdego hektara, dla przemysłu, rzemiosła, handlu detalicznego i wolnych zawodów w wysokości 7% od podatku obrotowego, dla handlu hurtowego — 5% od podatku obrotowego, dla duchowieństwa 1.000 zł rocznie, dla młodzieży szkolnej od 5 zł do 30 zł rocznie.

Dotychczasowa ofiarność społeczeństwa na odbudowę Warszawy w świadczeniach pieniężnych i darach w na-

turze przyniosła już około 2-ch miliardów zł. Ta niewątpliwie poważna kwota dobrowolnych świadczeń społecznych zaważyła już na tempie odbudowy Warszawy. Dalsze zwiększenie tego dorobku i nieprzerwane kontynuowanie wielkiego dzieła w formie stałych i powszechnych świadczeń, a nie jednorazowych zrywów wymaga pełnego wprowadzenia w życie zasady powściągliwości i stałości świadczeń na odbudowę Warszawy.

Przed trzema i pół laty Warszawa była bezludnym cmentarzyskiem ruin i zgłiszcz. Dziś jest wielkim miastem, tętniącym bujnym życiem, ma odbudowane wszystkie najważniejsze urządzenia użyteczności publicznej: elektrownię, wodociągi, gazownię, tramwaje, szpitale, szkoły, gmachy dla centralnych urzędów państwowych, ponad 9.000 przedsiębiorstw handlowych, ponad 6.000 zakładów przemysłowych, liczy prawie 600.000 ludności, mieszkającej w wyremontowanych, odbudowanych lub od fundamentów wybudowanych nowych domach.

W dotychczasowej odbudowie Warszawy Społeczny Fundusz Odbudowy Stolicy ma poważny udział. Umożliwił on wykonanie szeregu inwestycji, posiadających znaczenie ogólnokrajowe. W ramach tego rocznego planu inwestycyjnego z pieniędzy S.F.O.S. finansowana jest budowa wielkiej arterii komunikacyjnej — trasy W-Z łącznie z mostem Śląsko-Dąbrowskim, największej tego typu inwestycji w powojennej Europie, odbudowa Politechniki i Uniwersytetu, przeznaczonej na bursę aka-

demicką zabytkowej Dziekanki, budowa domu K.C.Z.Z i szereg innych obiektów.

Z pieniędzy S.F.O.S. finansowana jest również odbudowa innych zniszczonych miast polskich, jak np. Poznań, Gdańsk, Wrocław, Jasła. Rozszerza to jeszcze bardziej ramy potrzeb, których zaspokojeniu służy S.F.O.S.

Organizacyjne wzmoczenie akcji zbiórkowej na S.F.O.S. wymaga powołania Gminnych Komitetów Odbudowy Warszawy w tych wszystkich gminach, gdzie one jeszcze nie istnieją, oraz największe uaktywnienie sieci terenowej Komitetów, aby cały bez wyjątku kraj objęty został planową akcją na rzecz odbudowy Warszawy.

Odpowiedzialna rola w tej dziedzinie przypada radom narodowym.

Do rad narodowych winno należeć reaktywowanie Komitetów Odbudowy Stolicy, względnie zawiązanie ich tam, gdzie dotychczas nie powstały. Ponieważ stwierdzono, iż niektóre Komitety Odbudowy Warszawy osłabiły działalność, co powoduje obniżanie się miesięcznych wpływów, rady narodowe winny dopilnować planowego organizowania imprez, mających na celu gromadzenie środków pieniężnych, winny popularyzować odbudowę Warszawy w najszerszych rzeszach społeczeństwa, a w szczególności wśród młodzieży.

Rady narodowe jako reprezentacja społeczeństwa winny promieniować w pracy dla wielkiego społecznego i państwowego zadania, jakim jest odbudowa Stolicy.

St. RYBICKI

Budżety gmin na tle sprawozdań konkursowych

1000 stronice pisma maszynowego złożyło się na plan konkursu zorganizowanego przez redakcję „Rady Narodowej“ p. t. Sprawozdanie z działalności gminy za rok 1947.

Sąd Konkursowy po szczegółowym zbadaniu wszystkich sprawozdań i przedyskutowaniu najlepszych prac zakwalifikował 15 do nagrody, a 12 sprawozdań wyróżnił. Sprawozdania te spełnią swoją dalszą rolę, służąc Kancelarii Rady Państwa i zainteresowanym ministerstwom jako materiał dla prac, mających na celu usprawnienie działalności związków samorządowych oraz podniesienie ich poziomu organizacyjnego. Sprawne funkcjonowanie gmin wiejskich i miejskich jest nieodzownym warunkiem sprawnego działania całego aparatu państwowego. Analiza nadesłanych na konkurs sprawozdań da możność wypracowania wytycznych w dalszych pracach związków samorządowych; wytknięcie błędów będzie ostrzeżeniem przed ich powtórzeniem, a podkreślenie pozytywnych rezultatów — zachętą do dalszych wysiłków i przykładem dla innych. W ten sposób wykorzystany materiał konkursowy nada konkursowi istotne i poważne znaczenie i będzie zainicjowaniem dalszych tego rodzaju poważnych poczynań. Przy próbie charakterystyki nadesłanych sprawozdań należy podkreślić, że warunki konkursu żądały w sprawozdaniach zobrazowania m. in. działalności rady narodowej, a w szczególności prac jej komisji oraz przedstawienia wyników tych prac w dziedzinie finansowej, gospodarczej i społecznej. W niniejszym artykule omówiona zostanie budżetowa strona konkursu.

Porównanie wyników w poszczególnych gminach wiejskich i miastach nie da się z całą dokładnością przeprowadzić, gdyż wiele sprawozdań nie odpowiada wymaga-

niom konkursu. W szeregu sprawozdań pominięto zamieszczenie danych cyfrowych, względnie ujęto je fragmentarycznie, utrudniając w ten sposób zebranie przeciętnych danych statystycznych.

Przechodząc do krytycznej oceny wyników działalności gospodarczej i finansowej spośród wielu nasuwających się uwag należy podkreślić następujące charakterystyczne przykłady i ogólne spostrzeżenia.

Stałym źródłem niedomagań finansowych są jeszcze przerosty personalne i wypływające z tego nadmierne wydatki w dziale I. Świadczy to o słabych dotychczas rezultatach zalecanej akcji oszczędnościowej i małym zrozumieniu tego, że stosunek wydatków osobowych do ogólnej kwoty wydatków jest równocześnie sprawdzianem planowości i racjonalnej gospodarki danego związku. Trudno ocenić pozytywnie działalność tych miast, w których wydatki działu I wynoszą 2.865.000.— zł na ogólną kwotę wydatków 5.475.000.— zł lub 5.045.000.— zł na 11.105.000.— w drugim wypadku.

Cóż może zdziałać gmina wiejska, która dysponując budżetem 1.200.000.— zł blisko 800.000.— zł zużywa na wydatki działu I. Inna gmina dysponując rocznym budżetem 918.000.— zł podaje dyskretnie, że wydała w roku sprawozdawczym 102.000.— zł. na oświatę, innych cyfr nie znajdujemy, ale wysokość budżetu pozwala wnioskować o tym, że reszta to wydatki czysto konsumcyjne. Zagadnienie nieproporcjonalnie wysokiego stosunku wydatków osobowych do pozostałych wydatków znajduje swe potwierdzenie nie tylko w sprawozdaniach konkursowych, ale i w licznych protokołach poinspekcyjnych. Ta dziedzina wymaga radykalnych zmian i daleko posuniętej akcji oszczędnościowej.

Poważne niedociągnięcia wykazują sprawozdania z wymiaru i poboru podatków komunalnych, a w szczególności podatków od nieruchomości i od lokali. Kwota 1.461.000.— zł ściągniętego podatku od lokali w stosunku do wymiaru, wynoszącego 3.506.000.— zł w jednej gminie, a w innych gminach podawane wykonanie w wysokości 60 — 65% wymiaru, zaległości w podatku gruntowym w zbożu — znamionują brak nadzoru i opieszałość ze strony płatników i aparatu egzekucyjnego, a także i rad narodowych.

Niezbyt dodatnim objawem, który może jednak wpływać z trudności finansowych, jest często spotykany charakterystyczny układ budżetu i skoncentrowanie całej działalności w jednej dziedzinie z pominięciem innych żywotnych potrzeb.

Podane powyżej przykładowo ujemne strony działalności gospodarczej znajdują swoją przeciwwagę w inicjatywie i osiągnięciach wielu gmin, zwłaszcza w dziedzinie oświaty, budowy i utrzymania dróg, w pracach nad radiofonizacją i elektryfikacją oraz w wynikach akcji siewnej.

Zrozumienie potrzeby oświaty wykazuje przede wszystkim stosunek wydatków na oświatę do ogólnych sum wydatków, co można scharakteryzować takimi cyframi, jak 2456 tys. zł w jednej z gmin, przy budżecie wynoszącym 4.853.000.— zł, a w drugiej — 910.000.— zł przy ogólnej kwocie wydatków 2.033.000.— zł. Ale o wiele więcej przekonywujące są podane w sprawozdaniach rezultaty tej pracy w postaci zbudowanych i odremontowanych szkół, prowadzonych kursów dla analfabetów i otwieranych bibliotek. Nie można pominąć także licznych kursów repolonizacyjnych dla autochtonów. Zrozumienie konieczności upowszechnienia oświaty, ambicje lokalne w kierunku przodowania w akcji oświatowej, — to najjaśniejsza strona sprawozdań konkursowych.

Wyników w dziedzinie budowy i utrzymania dróg nie można zobrazować cyfrowo, gdyż prace te wykonywane są przeważnie sposobem szarwarkowym (świadczenia w naturze) i nie znajdują w budżetach dostatecznego odzwierciedlenia. Podawana w sprawozdaniach ilość wykonanych dniówek, przekraczająca 20 tysięcy dniówek pieszych w niektórych gminach, świadczy o dużym natężeniu prac drogowych. Takie osiągnięcia, jak budowa 3 km nowej szosy przez jedną gminę, naprawa 10 km dróg gminnych, wykopanie i oczyszczenie 14 km rowów, budowa 2 mostów i naprawa 4 — w drugiej gminie, budowa 1,5 km drogi bitej, budowa 2 mostów o przyczółkach murowanych oraz naprawa większych odcinków dróg gminnych i rowów w trzeciej gminie — nie są sporadycznym zjawiskiem i w każdym prawie sprawozdaniu osiągnięcia w dziedzinie drogowej znajdują pozytywny wyraz.

Radiofonizacja i elektryfikacja również czynią poważne postępy. Jedna gmina radiofonizuje 5 szkół, druga zakłada 3 radiowęzły, inna elektryfikuje 5 wsi, a następna buduje 6 km sieci.

Troska o zdrowie publiczne znajduje wyraz w zakładanych ośrodkach zdrowia i stacjach opieki nad matką i dzieckiem oraz staraniach nad podniesieniem stanu sanitarnego.

Jedno z małych miast zasługuje na wyróżnienie za gospodarkę szpitalną, gdyż szpital tego miasta przy 200-u zlotowej taksie i 5.000 osobo-dniach przyniósł w roku 1947 261.000.— zł nadwyżki budżetowej.

Podane przykłady obrazują głównie wyniki działalności gospodarczej i finansowej, a w sprawozdaniach konkursowych głównym tematem była przede wszystkim działalność rad narodowych.

Należy zaznaczyć, że mimo trudności i lokalnych niedociągnięć rady narodowe idą po właściwej rozwojowej linii.

Z ostatniej chwili

Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Łodzi komunikuje, iż gminne rady narodowe w powiecie Rawa Mazowiecka w terminie przed 9 lipca 1948 r. uchwaliły budżety gmin na 1949 r. oraz przesały je do zatwierdzenia Prezydium Powiatowej Rady Narodowej w Rawie Mazowieckiej. Są to następujące gminy: 1) Budziszewice 2) Gortatowice, 3) Lubania, 4) Stara Wieś.

Prezydium Powiatowej Rady Narodowej w Kie'cach komunikuje, że gminne rady narodowe w Starej Wsi i Górkach w terminie przed 10 lipca uchwaliły budżety na 1949 r.

Uwaga!

Prezydium wojewódzkich rad narodowych zaleca w porozumieniu z organami wykonawczymi wykorzystanie urlopów pracownikom powiatowych związków samorządowych i miast wydzielonych oraz członkom prezydiów powiatowych rad narodowych i miejskich rad narodowych miast wydzielonych w ten sposób, by prace związane z uchwaleniem ich własnych budżetów oraz zatwierdzeniem budżetów gminnych w miesiącu sierpniu nie doznały zwłoki.

ADAM WYSOKIŃSKI

prof. W. S. A. H. w Częstochowie

Zagadnienie opieki nad dziećmi i młodzieżą (Głos w dyskusji)

Prof. M. Jaroszyński poruszył w artykule dyskusyjnym p. t. „Opieka zakładowa, czy w rodzinach zastępczych“ (Rada Narodowa, Nr. 10 z dnia 15 maja 1948 roku) jeden z nierozstrzygniętych dotychczas problemów opieki społecznej, stanowiącej jedną z najistotniejszych dzisiaj funkcji zarówno rządu, jak i samorządu.

Tematem artykułu jest stary dylemat, jakiej formie opieki nad dziećmi normalnymi należy przyznać wyższość: opiece zakładowej, czy w rodzinach zastępczych.

Prof. M. Jaroszyński dochodzi do wniosku, że jakkolwiek opieka zakładowa ma swoje ujemne strony, to jednak trzeba uznać jej wyższość, w ujęciu wymagań wychowawczych, nad opieką w rodzinach zastępczych.

Wydaje mi się, że prof. M. Jaroszyńskiemu mniej zależało na wypowiedzeniu sądu o samym problemie ile na wywołaniu szerszej dyskusji samorządowców w poruszonej sprawie.

W dziedzinie opieki społecznej nad dziećmi i młodzieżą nawarstwiły się różne poglądy, sam bowiem problem, dyskutowany i nierozstrzygnięty przed wojną, stał się tym bardziej aktualny i wymagający pilnych rozstrzygnięć po wielkim wstrząsie wojennym i dokonanych w kraju reformach społecznych.

Liczne względy i okoliczności sprawiają, że mimo istniejącego w społeczeństwie dużego odczucia dla doli sierot, które nieraz potęguje pamięć o ich rodzicach i opiekunach, zamordowanych przez okupanta lub poległych w walce o wolność i demokrację, w wyborze form opieki społecznej nad dziećmi i młodzieżą niedaleko odeszliśmy od tych, które utrwaliły się przed wybuchem wojny.

U podstaw istotnej sytuacji przedwojennej na tym odcinku życia zbiorowego tkwiła akcja filantropijna, polegająca głównie na utrzymywaniu zakładów dla sierot, a jej nadbudówkami były nieskoordynowane poczynania państwa i niewspółmierne do potrzeb wysiłki samorządu terytorialnego, walczącego z niedoborami swych budżetów.

Poczynania państwowe cechowała kastowość.

W latach 1934 — 1935 Ministerstwo Opieki Społecznej zlecało przejście z opieki zakładowej na opiekę w rodzinach zastępczych, powodując się tym, że sieroty, wychowujące się poza murami zakładu, będą lepiej przygotowane do życia.

Myśl ta, w zasadzie słuszna, wykonana została jak najfatalniej w praktyce przez związki samorządu terytorialnego.

Cała akcja odbywała się pozornie pod hasłem wyższości systemu opieki otwartej nad zamkniętą, w rzeczywistości zaś o zmianie systemu opieki decydowały m. in. nie przeświadczenie o wyższości opieki w rodzinach zastępczych nad opieką zakładową, lecz trudności finansowe związków samorządowych i zróżnicowana kastowo polityka rządowa w odniesieniu do zagadnień opieki społecznej.

Politykę tę ilustruje najdosadniej fakt, że o formach opieki społecznej nad młodzieżą w poszczególnych województwach i, co więcej, nawet powiatach, decydowały takie czynniki, jak pozycja wojewody i starosty w układzie stosunków społeczno-politycznych.

Wojewoda, gdy był figurą w obozie legionowo-peowiackim, organizował opiekę na własną modłę legionową, obcą duchem i formami świata pracy; a według kastowych pojęć społecznych, jeżeli stał na czele Związku Rezerwistów.

W konsekwencji tego inaczej wyglądała opieka społeczna np. w województwie kieleckim za czasów wojewody Dziadosza niż w województwie warszawskim, w którym „politykował“ Nakonecznikow-Klukowski.

Ale wszystkie terenowo zróżnicowane formy tej opieki sprowadzały się najczęściej do organizowania i utrzymywania zakładów opiekuńczych, w których próbowano różnych systemów wychowania, mających zastąpić dziecku rodzinę.

Z poszukiwania tańszych form opieki społecznej powstało propagowanie wychowania dzieci w rodzinie zastępczej.

Opieka społeczna jest dziedziną działalności społecznej związków samorządowych i państwa, która nie może być organizowana według szablonów.

Odradzający się w zmienionych warunkach powojennego życia zbiorowego samorząd terytorialny przejmował te formy organizacyjne opieki społecznej nad dziećmi i młodzieżą, jakie istniały przed wojną.

Nie zerwał z systemem opieki w rodzinach zastępczych, ale nie reaktywował także w całej pełni instytucji opiekunów społecznych i nie zdecydował się bazować na systemie zakładowym.

Nie odrzucił szablonów, i nie wytworzył systemu indywidualnego podejścia i załatwiania spraw dzieci, którym opieka społeczna winna zastąpić dom rodzicielski, serce matczyne i troskliwość ojca.

Coraz bardziej odczuwa się w terenie potrzebę dokonania w tej dziedzinie głębokich reform, odpowiadających dokonaniom w kraju przemianom społecznym.

Dlatego artykuł prof. M. Jaroszyńskiego uważam za aktualny i wymagający gruntownego przedyskutowania.

Oczywiście zorganizowano po wojnie liczne zakłady opiekuńcze według wymagań czasu i z uwzględnieniem ducha demokracji ludowej, ale przeważają liczebnie zakłady, które metodami wychowawczymi i atmosferą stwarzaną dla wychowanków odbiegają daleko od tych najbardziej skromnie ujmowanych wymogów, jakie stawia wyraźnie nasza aktualna rzeczywistość.

Stąd końcową wypowiedź prof. M. Jaroszyńskiego o wyższości formy opieki w zakładach nad opieką w rodzinach zastępczych, w obecnie aktualnych warunkach, przyjmuję jako słuszną, z tym zastrzeżeniem, że zakłady opiekuńcze, z tradycją przedwojennej treści życia, dostosowane zostaną w założeniach wychowania do celów, a w wyborze środków wychowawczych do skutków, dokonanych w Polsce przemian ustrojowych i reform społecznych.

I jeszcze jedna sprawa ważna. Myślę, że czas najwyższy, ażeby w zakładach wychowawczych, które opierają swój byt na dotacjach państwowych i samorządowych pojęcie filantropii zastąpić pojęciem realizowanego obowiązku władz rządowych i samorządowych wobec dzieci i młodzieży.

ANTONI HIBROWSKI

Zasada jasności budżetu i jego uzasadnienia

Jedną z ważnych zasad prawidłowego układania budżetu jest zasada jasności budżetu i należytego jego uzasadnienia. W myśl tej zasady preliminarz budżetowy danego związku samorządowego powinien być tak ułożony, aby nie tylko był jasny i zrozumiały dla władzy nadzorczej, powołanej do jego zatwierdzenia, ale także, aby każdy obywatel, interesujący się gospodarką samorządu terytorialnego, mógł na podstawie takiego budżetu wyrobić sobie pojęcie o aktualnej sytuacji gospodarczej i o planie działalności związku samorządowego.

Zasada jasności budżetu wymaga przede wszystkim, ażeby preliminarz budżetowy zestawiony został w sposób systematyczny, t. j. według schematów, obowiązujących w myśl przepisów budżetowych i ustalających podział budżetu na zwyczajny i nadzwyczajny, zaś w ich obrębie — podział na działy, rozdziały, paragrafy i pozycje. Dość często spotyka się w budżetach związków samorządowych przemycanie wydatków inwestycyjnych (nadzwyczajnych) w budżetach zwyczajnych i na odwrót — zamieszczanie wydatków zwyczajnych (np. remontów, podpadających pod pojęcie konserwacji obiektów majątkowych lub urządzeń) w budżecie nadzwyczajnym. Wyciąg z instrukcji inwestycyjnej, zamieszczony na str. 47 — 49 Instrukcji Budżetowej Kancelarii Rady Państwa na rok 1949, a ustalający pojęcie inwestycji i kapitalnych remontów, powinien usunąć wątpliwości w tym względzie. Nierzadko również spotyka się w budżetach związków samorządowych zamieszczenie poszczególnych kredytów po stronie wydatków, czy też wpływów po stronie dochodów, w niewłaściwych działach. Dla przykładu przytoczę fakt, spotkany niedawno w budżecie jednego z miast, że kredyt na budowę ustępu na targowicy zamieszczono w dziale popierania rolnictwa. Jaka powinna być treść poszczególnych działów budżetowych i jak je dzielić na paragrafy i pozycje — mówią dość szczegółowo przepisy budżetowe (rozporządzenie Min. Spr. Wewn. z 6.XII.32 r. i instrukcja budżetowa M. S. Wewn. z 19.I.38 r.*)

Drugim istotnym wymogiem jasności budżetu, a zarazem istotnym warunkiem umożliwienia jego właściwej oceny, jest zaopatrzenie prelimitowanych w budżecie wydatków i dochodów w odpowiednie objaśnienia, uzasadniające treściwie i konkretnie wysokość prelimitowanych sum. Pod tym względem dotychczasowe budżety związków samorządowych grzeszą na ogół dużymi niedociągnięciami. Trudno np. ocenić słuszność i realność prelimitowanych kredytów na uposażenie pracowników w dziale I budżetu, gdy w objaśnieniach podana jest jedynie liczba wydziałów i zatrudnionych w nich pracowników; nie można również ocenić, czy nie za dużo prelimituje się na opalanie biur zarządu związku samorządowego, lub innych lokali biurowych, jeśli w objaśnieniach podaje się tylko ilość potrzebnych tonn węgla czy koksu i cenę jednej tonny opału.

Jeśli chodzi o wydatki osobowe, to w większych zwłaszcza związkach samorządowych — objaśnienia do tych wydatków powinny być ujęte w formie załącznika do budżetu i w załączniku tym powinien być podany obowiązujący etat stanowisk i faktyczna ich obsada

z podaniem grup uposażenia, względnie ryczałtów, przywiązanych do poszczególnych stanowisk.

Jeśli zaś chodzi o wydatki rzeczowe — to objaśnienia do poszczególnych paragrafów, względnie pozycji, powinny być wprowadzile zwięzłe, ale na tyle dokładne, aby dawały podstawę do skontrolowania wysokości zapreliminowanych kredytów. Wracając np. do wspomnianej wyżej sprawy opalania biur, należy w objaśnieniach do odnośnych kredytów w preliminarzu podać: przy ogrzewaniu piecowym — ilość pieców i normy węgla oraz drzewa na rozpał na 1 piec, przy centralnym ogrzewaniu — normy zużycia koksu i węgla na 1 m³ pomieszczeń. Pewne normy wydatków rzeczowych podane zostały we wspomnianej już Instrukcji Budżetowej Kancelarii Rady Państwa na str. 51—58.

Objaśnienia niezbędne są również dla oceny prelimitowanych dochodów. Jeśli np. w dziale I — majątek komunalny — prelimituje się dochód z domu mieszkalnego, stanowiącego własność związku samorządowego, to dla oceny wysokości przewidywanego dochodu trzeba mieć dane co do ilości mieszkań, ilości izb w tych mieszkaniach, wysokości czynszu za poszczególne mieszkania i. t. p. Przy prelimitowaniu wpływów z podatków muszą być podane zasadnicze elementy, służące za podstawę wymiaru tych podatków, a przy podatkach i opłatach, wymagających specjalnych uchwał lub aktu zatwierdzenia — data uchwały i zatwierdzenia.

Przy prelimitowaniu inwestycji w budżecie nadzwyczajnym należy mieć na uwadze, że związki samorządowe mogą realizować tylko takie inwestycje, które są objęte Państwowym Planem Inwestycyjnym. Przy odnośnych zatem paragrafach względnie pozycjach budżetu nadzwyczajnego należy zaznaczyć, czy odpowiedni wnioski na daną inwestycję został złożony, względnie jakie są szanse jego realizacji.

Same cyfry budżetu, najbardziej nawet prawidłowo ułożonego i objaśnionego, nie dadzą jednak jeszcze pełnego obrazu gospodarki związku samorządowego i nie odtworzą całego planu jego działalności. Wynika to stąd, że budżet związku samorządowego na dany okres budżetowy zamknięty jest okresem jednego roku, a więc stanowi tylko fragment planu gospodarczego, rozłożonego na szereg lat i jest cząstkową realizacją tego szerszego planu. Gospodarka samorządu terytorialnego jest jednym z ważnych odcinków naszej ogólnej gospodarki narodowej, a plany gospodarki narodowej ustalone są na szereg lat. Aby więc zrozumieć dobrze i ocenić należyście aktualną sytuację gospodarczą i plan działalności danego związku samorządowego, trzeba — choćby w skrócie — poznać jego przeszłość, obecne warunki działalności i zamierzenia gospodarcze na przyszłość.

Dlatego też ważną część preliminarzy budżetowych na rok 1949, stanowić powinny dane statystyczne, charakteryzujące te związki z różnych punktów widzenia, jak również opis ich zamierzeń gospodarczych na przyszłość. Na konieczność przedstawienia tych danych zwraca uwagę Instrukcja Budżetowa Kancelarii Rady Państwa na str. 33—35, gdzie podane są również wskazówki, które z danych statystycznych i w opisie należy uwzględnić. W tej części opisowej byłoby również miejsce na uzasadnienie ewentualnych odstępstw od wytycznych, zawartych w Instrukcji Budżetowej co do hierarchii zadań, które związki samorządowe powinny podjąć w 1949 r.

* Przepisy te zostały zebrane i zaktualizowane w książce Z Strzemińskiego p. t. Przepisy budżetowe dla związków samorządu terytorialnego nakładem Zrzeszenia Gospod. Sam. Teryt. Warszawa, 1946.

STEFAN PAWIAK

Technika zatwierdzania budżetów samorządowych

Do zatwierdzania budżetów samorządowych są powołane prezydya powiatowych i wojewódzkich rad narodowych. Prezydya powiatowych rad narodowych zatwierdzają budżety gmin wiejskich i miast niewydziałonych. Na terenie jednego powiatu znajduje się przeciętnie kilka miast niewydziałonych i kilkanaście gmin wiejskich. Prezydium powiatowej rady narodowej będzie miało zatem do zatwierdzenia średnio około 14 budżetów. W myśl instrukcji budżetowej na rok 1949, gminy wiejskie i miejskie niewydziałone przedstawiają do zatwierdzenia preliminarze budżetowe na rok 1949 prezdyjom rad powiatowych, w terminie do 1 sierpnia r. b., a prezydya rad powiatowych zatwierdzą te preliminarze w terminie do 1 września r. b. Zatem prezydya rad powiatowych mają miesiąc na rozpatrzenie i zatwierdzenie budżetów gminnych. Otrzymane preliminarze budżetowe prezydium rady powiatowej przydziela niezwłocznie biuro wydziału powiatowego do opracowania i przygotowania wniosków dla wydziału powiatowego. Wydział powiatowy po rozpatrzeniu tych wniosków kieruje preliminarze budżetowe do biura prezydiaralnego, które przygotowuje wnioski zatwierdzające dla prezydium rady powiatowej. Sądzić należy, że na prace biura wydziału powiatowego i samego wydziału powiatowego powinno wystarczyć dwa tygodnie tak, aby biuro prezyd. i samo prezydium miały do dyspozycji drugie 2 tygodnie.

Zasadniczo każdy budżet wymaga osobnego zatwierdzenia. Jednak w obecnym stanie rzeczy, nie byłoby wskazane rozpatrywać poszczególne budżety w oderwaniu od budżetów innych gmin. Przeciwnie, przy rozpatrywaniu i zatwierdzaniu budżetów należałoby zastosować w całej rozciągłości **metodę porównawczą** i sposób seryjnego ich zatwierdzenia.

Do czynności związanych z zatwierdzeniem budżetów wchodzi zapoznanie się z budżetami, krytyczna ich ocena i zastrzeżenie wprowadzania do nich zmian. Wszystkie te czynności powinny być wykonane równocześnie dla wszystkich budżetów z całego powiatu. Czynności wstępne obejmują zapoznanie się ze wszystkimi przedstawionymi preliminarzami i porównanie ich ze sobą, w drodze sporządzenia zestawień, według wzorów załączonych do instrukcji budżetowej. Należy zamieścić w zestawieniach dane liczbowe, dotyczące wszystkich poszczególnych gmin z terenu powiatu. Celem tego zestawienia jest m. in. racjonalne wyrównanie, w granicach możliwości, warunków finansowych, jakie należałoby zapewnić poszczególnym gminom, ewentualnie wyjednanie dotacji z Samorządowego Funduszu Wyrównawczego.

Mając przed sobą zestawienia dotyczące wszystkich gmin, łatwiej będzie dojrzeć nierównomierności w gospodarce, różniące gminy od siebie. Okaże się na przykład, że jedne gminy są słabiej zaopatrzone w urządzenia użyteczności publicznej, gospodarcze i kulturalne od innych, że więc mają one większe zapotrzebowania, które wymagają zaspokojenia. Czynność zatwierdzenia nie zawsze sprowadza się zatem do zastrzeżenia obniżki wydatków. W wypadku stwierdzenia słabszego zaspokojenia potrzeb publicznych należałoby zastrzeżać, przy zatwierdzaniu budżetów, odpowiednie podwyższenie wydatków na poszczególne cele.¹

Oceniając krytycznie budżety samorządowe w szczególności, należałoby przede wszystkim zanalizować je

w ten sposób, aby przeciwstawić w nich wydatki na zarząd ogólny wydatkom działów specjalnych. W wydatkach zaś na zarząd ogólny należy odróżnić wydatki osobowe i wydatki rzeczowe.

Oszczędność obowiązuje w całym budżecie, lecz szczególnie powinna być przestrzegana w dziale I, a zwłaszcza w wydatkach osobowych, oczywiście nie w drodze pomniejszenia dotychczasowych uposażeń, (o ile zostały one prawidłowo ustalone), lecz przez redukcję zbędnego personelu. W wydatkach rzeczowych należy uważać, by w budżecie zwyczajnym nie znalazły się wydatki inwestycyjne. I tu biorąc pod uwagę liczbę ludności i obszar gminy należy porównawczo skrytykować liczby pracowników w poszczególnych gminach, kasując zbędne przeloty personalne. W wydatkach rzeczowych zaś należy dopilnować, aby nie było rozrzutności. W tym miejscu trzeba zaznaczyć, że przy zatwierdzaniu budżetu nie należy wdawać się w drobiazgi, aby nie zatracić zasadniczej linii przewodniej, jaką władza nadzorcza chce wskazać samorządowi.

Wydatki działów specjalnych, jak oświaty, kultury, zdrowia, opieki społecznej, wymagają również skrupulatnego zbadania pod względem oszczędności i celowości. Przy badaniu więc tych działów następuje się sposobność, a nawet obowiązek, wydobycia na światło rażących zaniedbań i braków w zakresie potrzeb gospodarczych i kulturalnych ludności, w dążeniu do zlikwidowania tych braków.

Oprócz innych momentów natury ogólnej, najważniejszym może dla władzy zatwierdzającej budżety jest porównanie dochodów własnych samorządów z wydatkami uzasadnionym racjonalnym zaspokojeniem potrzeb publicznych, to znaczy ustalenie, czy i w jakiej wysokości będzie potrzebna dotacja z Samorządowego Funduszu Wyrównawczego. Pierwszeństwo należy przyznać samorządom najuboższym i najbardziej zaniedbanym pod względem gospodarczym i kulturalnym.

Wszystkie powyższe uwagi mają zastosowanie także do działalności prezdyjów rad wojewódzkich, przy zatwierdzaniu budżetów powiatowych związków samorządowych i mniejszych miast wydzielonych. Powiatowe związki samorządowe i miasta wydzielone przedstawiają do zatwierdzenia preliminarze budżetowe na rok 1949 w terminie do 1 września b. r., a prezydya rad wojewódzkich zatwierdzą te preliminarze w terminie do 1 października r. b. Procedura przy zatwierdzaniu jest podobna: wydziały samorządowe w urzędach wojewódzkich opracują otrzymane preliminarze i przygotowują wnioski na wydziały wojewódzkie. Po rozpatrzeniu wniosków wydziały wojewódzkie skierują preliminarze do biur prezydiaralnych, które przygotowują wnioski zatwierdzające dla prezdyjów wojewódzkich rad narodowych. I tu należałoby podzielić czas w sposób podobny, to znaczy dwa tygodnie zostawić dla prac wydziałów samorządowych i wydziałów wojewódzkich, a drugie dwa tygodnie na prace biur prezydiaralnych i prezdyjów rad wojewódzkich.

O ile chodzi o większe miasta wydzielone, to chociaż w zasadzie i do nich może być zastosowana wyżej omówiona metoda porównawcza, wymagają one ponadto w wysokim stopniu indywidualnego potraktowania, ze względu na ich skomplikowaną i rozwiniętą gospodarkę.

Z życia samorządu

INWESTYCJE W POWIECIE BIELSKO-PODLASKIM

Dorobek inwestycyjny powiatu bielsko-podlaskiego w 1947 r. przedstawia poniższa tabelka. Obrazuje ona inwestycje dokonane wyłącznie siłami samorządów powiatowego i gminnych oraz społeczeństwa.

	Rok 1947	
	z funduszków szarwark samorządów.	
Budowa gmachów administr. majątek komunalny	3 miln.	150 tys.
drogi	1,1 „	372 „
oświata	8,4 „	5.717 „
zdrowie	4,4 „	5.430 „
bezpieczeństwo publiczne (straże pożarne)	3,3 „	157 „
	0,5 „	870 „

Cyfry powyższe obejmują tylko sumy preliminowane w budżetach oraz wartość szarwarku. Nie obejmują natomiast innych świadczeń społeczeństwa faktycznie dokonanych jak np. dobrowolne opodatkowanie się obywateli, prace pozaszarwarkowe, bezpłatne dostarczanie przez ludność materiałów budowlanych na budowę szkół (cegła, drzewo, piasek, glina itp.) Łącznie środki własne t.j. samorządu i społeczeństwa w jednym tylko dziale inwestycji na cele oświatowe szacuje się na ± 30 milionów zł.

Rezultat tych prac wyraża się niemałą cyfrą 17 szkół nowowynbudowanych, od fundamentów, oraz 30 odbudowanych szkół, w których stopień zniszczenia wahał się od 50—70%. Pomimo tego wielkiego wysiłku stan szkolnictwa nie jest zadowalający. Ogółem jest czynnych 248 szkół, z czego tylko 112 mieści się w budynkach własnych, a 136 w lokalach wynajętych, często zupełnie nieodpowiednich.

Powiat posiada 12 szkół średnich i 15 przedszkoli, przy czym 8 szkół i wszystkie przedszkola stanowią dorobek powojenny.

W dziale zdrowia publicznego również poczyniono poważne inwestycje. Na terenie powiatu jest 11 gminnych i miejskich ośrodków zdrowia. W Bielsku buduje się gmach powiatowego ośrodka.

W powiecie są 4 szpitale. Liczba ta wydaje się duża, należy jednak uwzględnić wielkość powiatu (366.000 ha) który posiada 17 gmin wiejskich i 5 miejskich. Na tym terenie mieszka 210 tys. ludności w 39 tys. gospodarstw.

W tym świetle ilość szpitali jest nadal niewystarczająca. Szpital w Bielsku obejmuje tylko 50 łóżek. W roku bieżącym samorząd powiatowy rozpoczyna na tym samym placu budowę drugiego budynku szpitalnego, który pomieści 150 łóżek.

Równocześnie w Hajnówce buduje się rejonowy szpital na 120 łóżek.

Inwestycje dokonane w dziale dróg przedstawiają się następująco. Wybudowano nowych dróg samorządowych 11 klm, wyremontowano dróg samorządowych 2 klm. Na drogach państwowych budowa nowych odcinków objęła 3 klm. zaś kapitalny remont 11 klm. Wybudowano most drewniany samorządowy na 120 m. przez rzekę Nurzec w Ciechanowcu oraz 3 mosty państwowe, w tym 1 betonowy o 9 m. światła, 1 żelazobetonowy o 16 m. i 1 żelazny o 12 m. Przegląd ten nie obejmuje remontów prowadzonych we własnym zakresie przez gminy.

Przy wszystkich robotach drogowych zwózka materiałów, kamieni oraz roboty ziemne odbywają się systemem szarwarkowym. Z funduszków publicznych finansuje się jedynie robocizną fachową i budowę mostów i przepustów.

Na rok 1949 opracowano plan inwestycji samorządowych na sumę 141 miln. zł. W tym środki własne wynoszą 28 miln. a szarwark 20 miln. zł.

ROZWÓJ RAD NARODOWYCH NA ZIEMIACH ODZYSKANYCH

W związku ze zbliżającym się terminem otwarcia Wystawy Ziem Odzyskanych należy zwrócić uwagę na to, że dynamicznej odbudowie życia gospodarczego na tych terenach towarzyszy żywa współpraca społeczeństwa zamieszkałego te ziemie.

Następujące cyfry obrazują rozwój i pracę rad narodowych na Ziemach Odzyskanych. (Dane bez obszarów należących do Ziem Odzyskanych, a włączonych do województwa śląsko-dąbrowskiego).

1) W dniu 15 lipca 1946 r. na terenie Ziem Odzyskanych było zorganizowanych 419 rad narodowych — w dniu 1 czerwca 1948 r. — 1093 rad. Należy podkreślić, że ilość miejskich rad narodowych wzrosła w tym okresie dwukrotnie; ilość gminnych rad narodowych — trzykrotnie.

Obecnie, na terenach Ziem Odzyskanych, nie ma już ani jednej gminy, bez gminnej rady narodowej.

2) Podobny rozwój wykazuje zestawienie członków rad narodowych. Od 1946 do 1948 r. liczba członków wojewódzkich rad narodowych wzrosła z 289 do 472, przy czym największy wzrost dał się zauważyć w Wojewódzkiej Radzie Narodowej w Szczecinie, która w 1946 liczyła zaledwie 7 radnych, a na 1 czerwca 1948 r. wykazała stan 118. Podobny, choć nieco mniejszy przyrost członków obserwujemy w Dolnośląskiej Wojewódzkiej Radzie Narodowej, która z 65 członków w 1946 r. osiągnęła w 1948 r. stan 120. Również duży jest wzrost członków powiatowych rad narodowych, które w 1946 r. liczyły 1768 członków, a obecnie liczą ich 4886. Miejskie rady narodowe posiadały w 1946 r. 1362 członków obecnie 4537; gminne w tym samym okresie — 3982 członków, obecnie 15.228.

3) Poniżej podajemy ilość odbytych posiedzeń.

Powiatowe rady narodowe w 1946 r. odbyły ogółem 576 posiedzeń, w 1947 r. — aż 2.494. Liczba posiedzeń miejskich rad narodowych wzrosła z 1161 posiedzeń w 1946 r. do 2.578 w 1947 r. Nieco większy wzrost wykazują prace gminnych rad narodowych, które odbyły 3.450 posiedzeń w 1946 r. a 7.386 w roku 1947.

To samo zestawienie, w rozbiciu na poszczególne województwa, wykazuje, że zmniejszyła się w tym okresie liczba posiedzeń powiatowych rad narodowych województwa białostockiego, miejskich rad narodowych miast wydzielonych województwa poznańskiego i olsztyńskiego. Tak samo odbyły mniej posiedzeń miejskie rady narodowe województwa gdańskiego, dolno-śląskiego i gminnych rad narodowych województwa poznańskiego. Największy wzrost odbytych posiedzeń wykazały miejskie rady narodowe województwa szczecińskiego i olsztyńskiego.

4) O rozwoju działalności związków samorządowych świadczą również dane, obrazujące wysokość ich budżetów.

Poniżej podane zestawienie obrazuje zwiększenie się budżetów związków samorządowych Ziemi Odzyskanych w 1946 i 1948 r. (Dane bez terenów Ziemi Odzyskanych włączonych do województwa śląsko-dąbrowskiego).

	dane w milionach złotych	
	Budżety na rok 1946	Budżety na rok 1948
Woj. Związki Samorząd.	256	965
Pow. Związki Samorząd.	432	2.349
Miejskie Związki Samorząd.		
miast wydzielonych	515	3.245
Gminy miejskie	413	1.986
Gminy wiejskie	412	1.846

Dokładniejsza analiza zestawień budżetów wykazuje, że najbardziej, bo aż dwunastokrotnie, wzrosły budżety powiatowych związków samorządowych województwa olsztyńskiego, 9-cio krotnie wzrosły budżety wojewódzkiego związku samorządowego na Dolnym Śląsku.

Przytoczone cyfry wskazują na znaczny wzrost prac samorządowych na Ziemiach Odzyskanych.

WYNIKI PRACY GMINY WIELICZKI

Gmina Wieliczki w powiecie oleckim obejmuje 20 gromad. Budżet gminy zamyka się sumą globalną 2,4 miln. zł. Już dziś jednak wiadomo, że budżet zostanie przekroczony, gdyż wpłata I raty podatku gruntowego przyniosła na rzecz gminy już 980 tys. zł (zapreliminowano na cały rok 1.215 tys.).

Pomyślna realizacja wpłat podatku gruntowego jest wynikiem usilnej pracy prezydium gminnej rady narodowej i zarządu gminy. Przewodniczący GRN oraz wójt gminy wzięli udział w specjalnie zorganizowanych zebraniach gromadzkich, przynaglaając do terminowego wpłacania podatku. Zwiększone wpływy pozwolą gminie na opracowanie budżetu dodatkowego, w którym projektuje się budowę łaźni, za cenę 200 tys. zł. Ponadto gmina zamierza dopomóc czterem gromadom w elektryfikowaniu wsi.

W marcu b. r. Gminna Rada zwołała specjalne posiedzenie poświęcone walce z odłogami. Następnie zorganizowano zebranie sołtysów, na którym ustalono plan akcji, powołując komisje gromadzkie. Komisje te, w skład których wszedł sołtys, członek rady gminnej i 3 gospodarzy, rozdzielili pomiędzy rolników ziemię przeznaczoną do zagospodarowania oraz nadział zboża z akcji siewnej. W wyniku tej akcji zlikwidowano 950 ha odłogów, przygotowując je częściowo pod oziminy, częściowo zasiano jarzyny.

W 1948 r. dokonano remontu w 8 szkołach, oraz wyasygnowano 80 tys. zł na średnią szkołę zawodową, której budynek remontuje się z funduszy wydziału odbudowy.

W ramach budżetu szarwarkowego przeznaczono na melioracje 375 tys. zł czyli 1.250 dniówek pieszych, na zasypywanie rowów i okopów zł 510 tys. czyli 1.770 dniówek pieszych, i na remont dróg gminnych i mostów zł 1.315 tys. czyli 4.385 dniówek. Przewidziano remont 3 odcinków dróg gminnych długości 12 klm. oraz reparaację 2 mostów i uzupełnienie brakujących przepustów betonowych. Szarwark wymierzono w okresie od 1 do

15 maja br. Prace trwają. Do dnia 1 czerwca wykonano ok. 20% wymiaru.

Zarząd Gminy pracuje systematycznie i starannie. W lokalu Zarządu Gminy na ścianach wiszą tablice, zawierające skład Gminnej Rady i wszystkich komisji, obrazujące strukturę rolną gminy, spis gromad, nazwiska sołtysów i kierowników szkół.

KONFERENCJA PRZEWODNICZĄCYCH PRN I MRN W ŁODZI

W dniu 18 czerwca 1948 r. odbyła się w Łodzi 19-ta konferencja Przewodniczących Powiatowych i Miejskich Rad Narodowych, której porządek dzienny między innymi obejmował: sprawozdania przewodniczących rad terenowych, sprawę ufundowania bibliotek gminnych przez Woj. R. N., sprawę pomocy sąsiedzkiej, akcję oszczędności w samorządzie i racjonalizację pracy, sprawy drogowe województwa, a przede wszystkim kwestię budżetów związków samorządowych na rok 1949.

Ze złożonych przez przewodniczących sprawozdań widać, że na terenie województwa rady narodowe przejawiają rosnącą aktywność. Powiaty rawski, wieluński, opoczyński i kutnowski niemal całkowicie rozwiązały problem pomocy sąsiedzkiej.

Prezydium Woj. R. N. postanowiło ufundować biblioteki dla gmin, które ich jeszcze nie posiadają, w liczbie około 80.

Na terenie niemal całego województwa, według sprawozdań, została przeprowadzona akcja oszczędnościowa i racjonalizacji pracy w samorządzie.

Na Konferencji omówiono instrukcję budżetową Kancelarii Rady Państwa oraz środki zmierzające do bezwzględного wykonania w terminie prac budżetowych.

PRACA GRN SANNIKI W KWIETNIU 1948

Dzień lasu. Zorganizowano Gminny Komitet „Dnia Lasu“ przy współudziale czynnika społeczno-politycznego oraz nawiązano kontakt z Nadleśnictwem Państwowym Iłów. Wydzielono obszar nieużytków z gromady Sanniki 0,75 ha. Dzieci szkolne w dniach 23 i 24 kwietnia r.b. sadziły na tym odcinku drzewa, przy czym urzędowo akademię oraz pochód z orkiestrą straży ogniowej na miejsce sadzenia lasu.

Również dzieci szkolne obsadziły ulice osady Sanniki 244 drzewkami (obustronnie). W Osmolinie zasadzono na ulicach i placu 100 drzewek, we Lwówku zasadzono 75, a w Czyżewie 35 drzewek.

Akcja przeciwpożarowa: Powołano gminną i gromadzką komisję przeciwpożarową, które zapoznano z doręczonymi regulaminami i instrukcją.

Tydzień T. B. S. — Przeprowadzono zbiórkę uliczną i rozsprzedaż cegiełek i nalepek na terenie gminy.

Gminna Rada Narodowa przystąpiła jako członek do Towarzystwa Przyjaźni Polsko-Radzieckiej.

Kontrola Społeczna: w miesiącu sprawozdawczym Gminna Komisja Kontroli Społecznej odbyła 1 posiedzenie, na którym ustaliła plan pracy na rok bieżący.

Prezydium powiatowych rad narodowych winny okazać daleko idącą pomoc przy układaniu budżetów gminom i miastom niewydzielonym, których stan organizacyjny budzi obawę co do dotrzymania terminu uchwalenia budżetu przed 1 sierpnia 1948 r.

Porady prawne pod red. dr Jerzego Starościaka

Zarząd gminy T. zapytuje czy jest dopuszczalne, aby w gminnej radzie narodowej piastowało mandaty 3 braci oraz szwagier.

Odpowiedź:

Prawnie jest dopuszczalne, ale jest to organizacyjnie niewłaściwe.

Uzasadnienie;

W ustawach o ustroju samorządu terytorialnego nie znajdujemy przepisu, któryby bezpośrednio i wyraźnie zakazywał kilku członkom rodziny zajmować stanowiska w organach tej samej jednostki samorządu. Niemniej art 9 ustawy samorządowej z 1933 r. (DURP 1933 Nr 35 poz. 294) postanawia, że w sprawach, w których interesowani są „krewni lub powinowaci pierwszych trzech stopni“ nie mogą osoby te brać udziału w obradach a nawet uchwały zapadłe wbrew temu postanowieniu mogą być unieważnione. Przypuśćmy teraz, że w gminnej radzie narodowej jest 16 członków. Wobec bezpośredniego zainteresowania sprawami rozpatrywanymi przez radę gminną wszystkich mieszkańców gminy powstałaby obawa, że cała grupa krewnych musiałaby się zbyt często wyłączać, powodując przez to dezorganizację pracy rady gminnej. Z tych też względów organizacyjnych prezydium powiatowej rady narodowej może w trybie art. 8 ustawy o radach narodowych wkroczyć w sprawę składu takiej rady narodowej.

Urząd Stanu Cywilnego w Trzebieszowie pow. Łuków zapytuje, jak postąpić w wypadku spóźnionego spisania aktu urodzenia (powyżej 3 miesięcy) przez rodziców, który dopełnili jedynie obrzędu religijnego ślubu, nie zawierając małżeństwa przed urzędnikiem stanu cywilnego i czy można spisać akt urodzenia dziecka jako ślubnego po zawarciu przez rodziców dziecka małżeństwa w Urzędzie Stanu Cywilnego.

Przez zawarcie małżeństwa nastąpiło uprawnienie dziecka, które zgodnie z art. 63 prawa rodzinnego — uważane jest za dziecko z małżeństwa. Z tego względu nie ma przeszkód dla sporządzenia w tym przypadku aktu urodzenia dziecka małżeńskiego przy zachowaniu wymogów art. 67 prawa o aktach stanu cywilnego t. j. uzyskania zezwolenia okręgowej władzy nadzorczej na sporządzenie aktu — wobec opóźnienia przekraczającego okres trzech miesięcy.

Zarząd gm'ny Ż'n-n-zachód powiatu żnińskiego (województwo poznańskie) zapytuje:

1) czy pracownikom gminnym, których stosunek służbowy oparty jest na zasadach prywatno-prawnej umowy należy się wynagrodzenie za przepracowane nadgodziny;

2) czy żonie pracownika gminnego, która pobierała karty żywnościowe kat. IR. do dnia 1.IV.1947 r. należy się dodatek wyrównawczy wzamian za otrzymaną kartę żywnościową;

3) czy uchwała organu samorządowego może podnieść kwotę dodatku wyrównawczego za cofnięte karty żywnościowe ponad normę podaną w protokole Nr 13 pkt. 2 Podkomitetu Płac przy C.U.P. z dnia 9 kwietnia 1947 r.

Odpowiedź.

ad pkt. 1. Pracownik gminny, którego stosunek służ-

bowy jest prywatno-prawny nie ma prawa do wynagrodzenia za przepracowane nadgodziny.

ad pkt. 2. żonie pracownika gminnego nie przysługuje dodatek wyrównawczy wzamian za cofniętą kartę żywnościową.

ad pkt. 3. dodatek wyrównawczy za cofnięte karty żywnościowe nie może przekroczyć norm ustalonych wspomnianą na początku uchwałą.

Uzasadnienie.

Ad pkt. 1. przepisy art. 16 ustawy z dnia 18 grudnia 1919 r. o czasie pracy w przemyśle i handlu, zajmujące się wynagrodzeniem za pracę w godzinach nadliczbowych nie mają zastosowania do urzędów, a więc i do zarządu gminnego. Sprawę tę rozstrzygnął w tym duchu Sąd Najwyższy w orzeczeniach z dnia 8 lutego 1928 r. Nr III. 1987/27 i z dn. 16.XI. 1933 r. Nr C. 790/33. Istnieje tu jednak wyjątek odnośnie tej grupy pracowników, którzy zostali przyjęci do pracy na zasadzie umowy służbowej na czas określonych godzin pracy dziennie oraz pracowników zatrudnionych w przedsiębiorstwach samorządowych.

Charakter umowy między pracownikiem i władzą nie ma przy rozpatrywaniu powyższego zagadnienia istotnego znaczenia, gdyż należy zwrócić uwagę, że w myśl art. 2 dekretu z dnia 19 listopada 1946 r. o dostosowaniu uposażeń w związkach samorządu terytorialnego do uposażenia pracowników państwowych, wysokość i obliczenie wynagrodzeń pracowników samorządowych, a więc gminnych również, opiera się na normach regulujących uposażenie pracowników państwowych, których stosunek oparty jest na ustawie z dnia 17 lutego 1922 r. o państwowej służbie cywilnej (Dz.U.R.P. Nr 21. poz 164).

O ile art. cytowanej ustawy stanowi że urzędnik winien załatwiać powierzone mu czynności służbowe także poza przepisanimi godzinami zajęć służbowych, gdy tego wymagają ważne względy służbowe, i nie może żądać z tego tytułu odrębnego wynagrodzenia, to takie same zasady należy stosować do pracowników gminy. Jeżeli budżet gminy na to pozwala, to za stałą pracę w godzinach nadliczbowych dla załatwienia niecierpiącej zwłoki sprawy wójt może przyznać renumerację. W celu uzupełnienia podanej na wstępie tezy należy wspomnieć o przepisach art. 6, rozporządzenia Prezydenta R.P. z dnia 28.X.1933 r. o uposażeniu pracowników państwowych, który stanowi, że funkcjonariuszowi państwowemu służy prawo do jednego tylko uposażenia jako wynagrodzenie za ogół czynności połączonych z jego stanowiskiem służbowym. Za spełnienie czynności dodatkowych niezwiązanych z jego stanowiskiem służbowym np. udział przy przeprowadzeniu spisu ludności, funkcjonariusz może otrzymać dodatkowe wynagrodzenie. Zasady przyznania tego wynagrodzenia nie zostały jednak przez Radę Ministrów ustalone, to też wydaje się możliwym ustalenie tych zasad uchwałą gminnej rady narodowej dla pracowników gminy, która winna być w myśl art. 5, § 2 lit. c, dekretu z dnia 23 listopada 1944 r. o organizacji i zakresie działania samorządu terytorialnego (Dz. U.R.P. Nr 14 poz. 74) zatwierdzona przez prezydium właściwej powiatowej rady narodowej.

Ad. pkt. 2. Za cofniętą kartę żywnościową kat. IR, pracownikowi gminnemu nie przysługuje prawo do dodatku wyrównawczego z tego tytułu, gdyż aprowizacja kartkowa oparta była jedynie na zarządzeniach władz

centralnych, cofniętych od 1.IV. 1947 r. w stosunku do pewnych kategorii pracowników między innymi: wójtów i pracowników gmin wiejskich i pozostałych na ich utrzymaniu członków rodzin. W związku z uchwałą Komitetu Ekonomicznego Rady Ministrów z dnia 25.II.1947 r. o wyłączeniu pewnych grup pracowników z zaopatrzenia kartkowego. Podkomitet Płac przy Centralnym Urzędzie Planowania ustalił dla pracowników gminnych i ich dzieci ekwiwalent pieniężny w formie przejściowego dodatku wyrównawczego. Dodatkiem tym nie zostały jednak objęte żony pracowników.

Ad pkt. 3. Ekwiwalent pieniężny w formie dodatku wyrównawczego nie może przekraczać podanych w wyżej wymienionej uchwale norm, a więc dla pracowników gmin wiejskich 400.— zł, dla pracowników niektórych gmin o uprawnieniach finansowych gmin wiejskich, gmin w okręgach przemysłowych, gmin uzdrowiskowych 900.— zł. Za dzieci, za które dotychczas pracownik pobierał dodatek rodzinny wynoszący 200.— zł — otrzymuje 500.— zł, bez względu na kategorię gminy. Sprawy te dokładnie omawia okólnik Ministerstwa Administracji Publicznej Nr 38 z dnia 13 czerwca 1947 r. w sprawie dodatku wyrównawczego dla pracowników gmin wiejskich za wyłączenie ich z zaopatrzenia żywnościowego kartkowego. Podnoszenie ustalonych wysokości dodatku wyrównawczego przez poszczególne gminy nie znajduje uzasadnienia prawnego i sprzeczne byłoby z zasadą ogólnopaństwową regulacji płac.

Wyraz „zasadniczo“ podany w wyżej cytowanym okólniku Ministerstwa Administracji Publicznej przy stawce 400 zł, określa stawkę normalną, w stosunku do stawki zł. 900.— którą dolicza się dla nielicznej, ściśle określonej w pkt. 2 cytowanego okólnika, kategorii gmin.

mgr. St. Ślubowski

Czy listą wierzycieli, o której mowa w § 47 przepisów budżetowych dla związków samorządowych D. U. R. P. 1933 Nr 11 poz. 71 należy objąć także niedobory budżetowe zakładów opiekuńczych i szpitali, nie pokryte w roku sprawozdawczym przez zarząd miejski?

Odpowiedź:

Nie. Listą wierzycieli obejmuje się wyłącznie zobowiązania danego związku samorządowego względem instytucji i osób obcych, przy czym lista taka — łącznie z dołączonymi rachunkami i innymi dowodami — służy za podstawę do zaksięgowania tych zobowiązań. Obowiązek pokrycia niedoboru zakładu opiekuńczego lub szpitala przez związek samorządowy ma charakter zobowiązania czysto wewnętrznego, a zatem dany zakład nie może być traktowany w sensie prawnym, jako wierzyciel związku samorządowego, którego jest własnością. Zaksięgowanie niepokrytych w roku sprawozdawczym niedoborów zakładów skutecznia się w rachunkowości administracyjnej na podstawie sprawozdań z wykonania budżetów odnośnych zakładów (Winien — r/k Wydatków budżetowych — Ma r/k Zakładów i Przedsiębiorstw własnych) pod datą 31 grudnia roku sprawozdawczego.

Zygmunt Pawlak

Prezydium Powiatowej Rady Narodowej we Włocławku zapytuje:

1. Jakie stanowisko ma zająć Prezydium Powiatowej Rady Narodowej w stosunku do uchwały rad terenowych wprowadzających obciążenia mieszkańców opłatami, które nie są przewidziane w dekreście o podatkach i finansach komunalnych.

2. Czy delegaci różnych organizacji społecznych lub urzędów mogą uczestniczyć z głosem wpływającym na decyzje w zebraniach rad narodowych na szczeblu gminnym bez upoważnienia ze strony Prezydium Powiatowej Rady Narodowej.

Odpowiedź:

1. Prezydium Powiatowej Rady Narodowej winno odmówić zatwierdzenia uchwały rady narodowej o wprowadzeniu tego rodzaju opłaty.

2. W posiedzeniach rady narodowej oraz w głosowaniu mogą brać udział tylko członkowie rady.

Uzasadnienie:

Ad 1. odnośnie bezprawnego nałożenia opłat przez rady terenowe należy zwrócić uwagę na treść art. 5 § 2 dekretu Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego z dnia 23 listopada 1944 r. (Dz. U. R. P. Nr. 14 poz. 74), który stanowi, że wszystkie uchwały rad narodowych: wojewódzkiej, powiatowej, miejskiej i gminnej dotyczące wprowadzenia i pobierania podatków i opłat wymagają dla swej ważności zatwierdzenia przez prezydium rady narodowej wyższego stopnia. Jeżeli więc gminna rada narodowa uchwaliła jakąś opłatę lub podatek bez podstawy prawnej, prezydium powiatowej rady narodowej powinno odmówić zatwierdzenia takiej uchwały. Na straży legalności uchwał rad narodowych stoi również art. 7 cytowanego dekretu, który stanowi w § 1, że prezydium każdej hierarchicznie wyższej rady narodowej ma prawo z urzędu lub na wniosek wstrzymać w ciągu 14 dni od dnia zawiadomienia wykonanie każdej uchwały rady hierarchicznie niższej oraz uchwały organu wykonawczego, którą uważa za niezgodną z prawem, niecelową lub niezgodną z zasadniczą linią działalności ustaloną przez Radę Państwa. W myśl § 2 tegoż dekretu rada narodowa, której uchwała została zakwestionowana, ma prawo w ciągu 7 dni pozwiać reasumcję zakwestionowanej uchwały;

Ad 2. osoby obecne w czasie posiedzenia rady narodowej, przedstawiciele różnych organizacji społecznych lub urzędów mogą być tylko obserwatorami posiedzenia, a nie mogą wpływać na tok obrad rady. Nie mają one żadnych uprawnień w stosunku do rady. Uprawnienia te przysługują jedynie członkom rady. Osoby nie będące członkami rady są jedynie widzami, korzystającymi z tego, że posiedzenia rad narodowych są jawne (art. 24 ustawy z dnia 11 września 1944 r. (Dz. U.R.P. Nr. 3 poz. 26).

mgr. St. Ślubowski

Prezidia wojewódzkich rad narodowych powinny przesłać do Kancelarii Rady Państwa przed 1 sierpnia 1948 r. dane, ile gmin oraz miast niewydziałonych w terminie do 25 lipca 1949 r. uchwaliło budżety.

Wiadomości urzędowe

Uchwała Rady Państwa

z dn. 30.6.1948 r. o dotacjach na budowę dróg

Na podstawie art. 4 ust. 3 z dnia 9 marca 1948 r. o Samorządowym Funduszu Wyrównawczym (Dz. U. Nr 16 poz. III.) Rada Państwa przekazuje Zarządowi Samorządowego Funduszu Wyrównawczego prawo decydowania o udzieleniu dotacji poszczególnym gminnym i powiatowym związkom samorządu terytorialnego na budowę dróg według następujących wytycznych:

I. na budowę dróg łączących siedziby gmin z siecią dróg o nawierzchni twardej — w ogólnej kwocie zł 230.000.000 w ramach poniższego rozdzelnika:

1. Wojew. Białostockie	—	14.000.000
2. „ Kieleckie	—	15.000.000
3. „ Krakowskie	—	32.000.000
4. „ Lubelskie	—	13.000.000
5. „ Łódzkie	—	2.000.000
6. „ Olsztyńskie	—	3.000.000
7. „ Pomorskie	—	31.000.000
8. „ Poznańskie	—	36.000.000
9. „ Rzeszowskie	—	8.000.000
10. „ Śląsko-Dąbrowskie	—	33.000.000
11. „ Warszawskie	—	43.000.000
r a z e m		— 230.000.000

II. na budowę innych dróg gminnych i powiatowych mających duże znaczenie dla terenu powiatu lub gminy — w ogólnej kwocie zł 224.000.000 w ramach poniższego rozdzelnika:

1. dla woj. Gdańskiego	—	10.000.000
2. „ „ Białostockiego	—	25.000.000
3. „ „ Łódzkiego	—	70.000.000
4. „ „ Poznańskiego	—	45.000.000
5. „ „ Warszawskiego	—	40.000.000
6. „ „ Krakowskiego	—	34.000.000
(budowa dróg na Spiszu i Orawie)		—
r a z e m		— 224.000.000

Rada Państwa zleca Zarządowi Samorządowego Funduszu Wyrównawczego, aby przyznawanie dotacji na cele objęte niniejszą uchwałą następowało po zasięgnięciu opinii Ministra Komunikacji oraz, aby przeprowadzona była kontrola zużycia przez związki samorządu terytorialnego przyznanych dotacji.

Uchwała Rady Państwa

z dnia 30.6. 1948 r.

o sposobie i trybie powoływania obywatelskich komisji podatkowych

Na podstawie art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 2 czerwca 1947 r. o obywatelskich komisjach podatkowych i lu-

stratorach społecznych w brzmieniu obwieszczenia Ministra Skarbu z 24 czerwca 1948 r. (Dz. U. R. P. Nr 31 poz. 210) Rada Państwa postanawia, co następuje:

§ 1. 1) Powiatowe rady narodowe powołują po jednej obywatelskiej komisji podatkowej przy każdym urzędzie skarbowym, obejmującym swą działalnością teren całego powiatu, lub jego części.

2) Miejskie rady narodowe powołują po jednej obywatelskiej komisji podatkowej przy każdym urzędzie skarbowym, obejmującym swą działalnością teren miasta, lub jego części.

3) Miejskie rady narodowe w m. st. Warszawie i m. Łodzi powołują obywatelskie komisje podatkowe przy urzędach rewizyjnych. W innych miastach, będących siedzibą urzędu rewizyjnego miejskie rady narodowe powołują te komisje po porozumieniu się z prezydiami właściwych wojewódzkich rad narodowych.

§ 2. 1) Powiatowe (miejskie) rady narodowe powołują przewodniczącego, zastępcę przewodniczącego, dziewięciu ławników i tyluż zastępców ławników obywatelskiej komisji podatkowej według swobodnego uznania oraz trzech ławników i tyluż zastępców — spośród kandydatów, przedstawionych bez osobnego wezwania przez:

1. izby przemysłowo-handlowe
2. izby rzemieślnicze
3. jednostki samorządu zawodowego, a mianowicie: izby adwokackie, izby lekarskie, lekarsko-dentystyczne, lekarsko-weterynaryjne i aptekarskie.

2) Wymienione w ust. 1) pkt. 1 — 3 izby obowiązane są przedstawić właściwym radom narodowym, w terminie dwutygodniowym od dnia ogłoszenia niniejszej uchwały, listy po sześciu kandydatów z grona podatników podatku obrotowego lub dochodowego na ławników i zastępców ławników obywatelskiej komisji podatkowej oraz uzupełnić te listy w miarę powoływania z nich ławników lub zastępców ławników — w terminie dwutygodniowym po dokonaniu powołania.

3) Rady narodowe mogą bez podania motywów odrzucić przedłożoną listę kandydatów w całości lub części i zażądać przedłożenia nowej listy w wyznaczonym przez siebie terminie.

4) Jeżeli uprawniona izba nie przedstawi lub nie uzupełni kandydatów na ławników lub ich zastępców w terminach, określonych w ust. 2 lub 3, powiatowa (miejska) rada narodowa powoła tych ławników i ich zastępców z list kandydatów, przedstawionych przez pozostałe uprawnione izby. W przypadku nieprzedstawienia lub nieuzupełnienia w terminie w ogóle list kandydatów powiatowa (miejska) rada narodowa powoła wszystkich ławników i zastępców ławników według swobodnego uznania, jednak trzech z grona podatników podatku obrotowego lub dochodowego.

§ 3. Przewodniczącymi, zastępcami przewodniczących, ławnikami i zastępcami ławników obywatelskich komisji podatkowych mogą być obywatele Rzeczypospolitej, którzy ukończyli 25-ty rok życia, korzystają z pełni praw

cywilnych i obywatelskich i nie byli karani za przestępstwa popełnione z chęci zysku lub innych niskich pobudek.

§ 4. Od pełnienia czynności przewodniczącego, zastępcy przewodniczącego, ławnika lub zastępcy ławnika obywatelskiej komisji podatkowej mogą uchylić się: posłowie do Sejmu, duchowni prawnie uznanych wyznań religijnych, osoby w wieku ponad 60 lat, wreszcie osoby, które z powodu kalectwa, ułomności lub stałej choroby nie są w możności spełniać obowiązków przewodniczących, zastępców przewodniczących, ławników lub zastępców ławników obywatelskiej komisji podatkowej.

§ 5. 1) Utrata mandatu przewodniczącego, zastępcy przewodniczącego, ławnika lub zastępcy ławnika obywatelskiej komisji podatkowej następuje w przypadkach:

a) utraty obywatelstwa polskiego lub ograniczenia praw cywilnych i obywatelskich, albo też skazania za przestępstwo popełnione z chęci zysku lub innych niskich pobudek,

b) nieprzybycia bez usprawiedliwienia przyczyn na trzy kolejno następujące po sobie posiedzenia obywatelskiej komisji podatkowej (kompletu).

2) Właściwa rada narodowa rozstrzyga o utracie mandatu z przyczyn wymienionych w ust. 1 w odniesieniu do zastępcy przewodniczącego, ławnika i zastępcy ławnika na podstawie wniosku przewodniczącego obywatelskiej komisji podatkowej, w odniesieniu do przewodniczącego obywatelskiej komisji podatkowej zaś — na podstawie wniosku okręgowego lustratora społecznego.

3) W przypadku nieuwzględnienia wniosku, o którym mowa w ust. 2, rada narodowa przedstawia sprawę wraz ze swoją opinią do decyzji radzie narodowej hierarchicznie wyższego stopnia.

§ 6. Właściwa rada narodowa może każdego czasu odwołać przewodniczącego, zastępcę przewodniczącego, ławnika lub zastępcę ławnika obywatelskiej komisji podatkowej art. 2 ust. 4 ustawy z dnia 2 czerwca 1947 r. o obywatelskich komisjach podatkowych i lustratorach społecznych w brzmieniu obwieszczenia Ministra Skarbu z 24 czerwca 1948 r. (Dz. U. R. P. Nr 31 poz. 210) oraz zmienić cały skład obywatelskiej komisji podatkowej w trybie, określonym przepisami niniejszej uchwały (§ 2).

§ 7. Właściwa rada narodowa obowiązana jest powołać bezzwłocznie — w trybie, określonym przepisami niniejszej uchwały nowego przewodniczącego, zastępcę przewodniczącego, ławnika lub zastępcę ławnika obywatelskiej komisji podatkowej w miejsce pozbawionego mandatu na zasadzie przepisu § 5 lub odwołanego na skutek wniosku okręgowego lustratora społecznego, przedstawionego w myśl przepisu art. 2 ust. 4 ustawy z dnia 2 czerwca 1947 r. o obywatelskich komisjach podatkowych i lustratorach społecznych w brzmieniu obwieszczenia Ministra Skarbu z 24 czerwca 1948 r. (Dz. U. R. P. Nr 31 poz. 210), albo na zasadzie przepisu § 6.

§ 8. Powiatowa (miejska) rada narodowa podaje właściwemu urzędowi skarbowemu (rewizyjnemu) oraz okręgowemu lustratorowi społecznemu w terminie tygodniowym od daty powołania lub odwołania: imię, nazwisko, adres oraz zawód osoby powołanej na stanowisko lub

odwołanej ze stanowiska przewodniczącego, zastępcy przewodniczącego, ławnika lub zastępcy ławnika obywatelskiej komisji podatkowej.

§ 9. Do obywatelskich komisji podatkowych powołanych na podstawie uchwały Rady Państwa z dnia 18 czerwca 1947 r. o sposobie i trybie powoływania obywatelskich komisji podatkowych (Monitor Polski z dnia 18 czerwca 1947 r. Nr 87, poz. 597), stosuje się przepisy niniejszej uchwały.

§ 10. 1) Uchwała niniejsza wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

2) Jednocześnie traci moc obowiązującą uchwała Rady Państwa z dnia 18 czerwca 1947 r. o sposobie i trybie powoływania obywatelskich komisji podatkowych (Monitor Polski z dnia 18 czerwca 1947 r. Nr 87, poz. 597).

OKÓLNIK Nr 48

w sprawie zorganizowania Komisji Planowania Woj.R.N.

Celem wykonania ciężących na wojewódzkich radach narodowych zadań w zakresie planowania Kancelaria Rady Państwa zleca wojewódzkim radom narodowym niezwłoczne zorganizowanie (o ile tego dotychczas nie uczyniły samorzutnie) Komisji Planowania. Komisje te stanowiąc będą organ pomocniczy W.R.N. przygotowujący do uchwalenia przez W.R.N. wnioski w zakresie planowania.

Komisja Planowania W.R.N. powinna się składać z:

- a) przewodniczącego, którym winien być jeden z członków Prezydium W.R.N.,
- b) zastępcy przewodniczącego oraz
- c) przynajmniej z 5 członków.

W skład Komisji wchodzić powinien ponadto kierownik Biura Regionalnego C.U.P. w charakterze jej sekretarza oraz w charakterze członka kierownik Regionalnej Dyrekcji Planowania Przestrzennego.

W pracach swoich Komisja Planowania W.R.N. pozostawać winna w ścisłym kontakcie z Regionalnym Biurem C.U.P. i Reg. Dyrekcją Planowania Przestrzennego, a poza tym z właściwymi komórkami wojewódzkich resortów fachowych.

Szczegółowe wskazówki co do ułożenia planu inwestycyjnego na r. 1949 i 6-letniego planu gospodarczego oraz co do zadań W.R.N. w tym zakresie, wydane zostaną w najbliższym czasie.

Ponieważ Komisje Planowania, jako organu W.R.N., będą miały przy układaniu planów bardzo poważne zadanie do spełnienia, przeto w skład tych komisji powinni być powołani najwybitniejsi działacze, znający warunki i potrzeby terenu.

O powołaniu omawianej komisji, z podaniem jej imiennego składu poszczególne Prezydium W.R.N. powiadomią niezwłocznie Kancelarię Rady Państwa. Dotyczy to również tych W.R.N., w których Komisje Planowania powołane już zostały przed wydaniem niniejszego okólnika.

Przegląd okólników Kancelarii Rady Państwa

OGŁOSZONYCH W MAJU I CZERWCU 1948 R.

Nr. 37 5.V. W sprawie terminowego nadsyłania sprawozdań dla potrzeb Głównego Urzędu Statystycznego.

Nr. 38 10.V. W sprawie udzielania przez rady narodowe zezwoleń na sprzedaż, wydzierżawienie i zastaw gospodarstw rolnych, utworzonych na zasadzie dekretu z dnia 6.X.44 r. o przeprowadzeniu reformy rolnej.

Nr. 39 12.V. W sprawie wykonywania dekretu o ochronie lasów niepaństwowych.

Nr. 40 15.V. W sprawie świadczeń lasów samorządowych na potrzeby przemysłu.

Nr. 41 24.V. W sprawie terminów prac budżetowych w związkach samorządowych na rok 1949.

Nr. 42 1.VI. W sprawie trybu zatwierdzania statutów Komunalnych Kas Oszczędności.

Nr. 43 4.VI. W sprawie uchwały Rady Państwa i Rady Ministrów o organizacji i funkcjonowaniu kontroli wewnętrznej w urzędach, instytucjach i przedsiębiorstwach państwowych oraz o jej współpracy z kontrolą państwową i społeczną.

Nr. 44 9.VI. W sprawie kontroli dokonywanej w szkołach.

Nr. 45 12.VI. W sprawie pomocy sąsiedzkiej w okresie żniw.

Nr. 46 18.VI. W sprawie diet dla członków Społecznych Komisji Kontroli Cen.

Nr. 47 22.VI. W sprawie powołania lustratorów społecznych przez powiatowe rady narodowe i miejskie rady narodowe miast wydzielonych.

Nowe wydawnictwa

ZYGMUNT PAWLAK —
ZASADY RACHUNKOWOŚCI KOMUNALNEJ*)

Po wojnie znaczenie prawidłowo prowadzonej rachunkowości w związkach samorządu terytorialnego ogromnie wzrosło. Wynika to przede wszystkim stąd, że w gospodarce publicznej obowiązuje w obecnej naszej strukturze zasada planowania finansowego, a trudno sobie wyobrazić ściśle planowanie bez dokładnej sprawozdawczości finansowej, ta zaś pozostaje w bezpośredniej zależności od prawidłowej rachunkowości. Poza tym jednym z zasadniczych warunków uzyskania przez związki samorządowe dotacji lub pożyczek z Samorządowego Funduszu Wyrównawczego jest prowadzenie rachunkowości w sposób fachowy i zgodny z obowiązującymi przepisami kasowo-rachunkowymi. Poziom rachunkowości w związkach samorządowych jest jednak na ogół niezadawalający, czego główną przyczyną jest powojenny brak wykwalifikowanego personelu. To też należy z zadowoleniem powitać ukazanie się książki ob. Z. Pawlaka, stanowiącej podręcznik dla rachmistrzów samorządowych. Podręcznik ten może być poważną pomocą w zawodowym doskonaleniu rachmistrzów.

Autor dał pełny wykład zasad rachunkowości komunalnej w sposób zwięzły i jasny, treść przeplatana jest licznymi przykładami sposobu księgowania operacji finansowych. Podręcznik uzupełniają wypełnione wzory ksiąg rachunkowych i ewidencyjnych oraz zamieszczony na końcu książki tekst obowiązujących przepisów kasowo-rachunkowych.

Książka Z. Pawlaka zasługuje na zalecenie do użytku.

K. Sobotka

Zygmunt Pawlak „Zasady rachunkowości komunalnej”. Stron 182. Wyd. Gospodarcze Zrzeszenie Samorządu Terytorialnego, Warszawa.

T R E Ś C:

Przemówienie dra Henryka Kołodziejskiego Członka Rady Państwa, przy obejmowaniu przewodnictwa na Krajowej Naradzie Działaczy Kulturalno-Oświatowych w dniu 27 czerwca w Warszawie.

22 lipca — Adam Wendel.

Rola rad narodowych w odbudowie Warszawy — Wacław Wojnacki.

Budżety gmin na tle sprawozdań konkursowych — St. Rybicki.

Z ostatniej chwili.

Zagadnienia opieki nad dziećmi i młodzieżą — Adam Wysokiński.

Zasada jasności budżetu — Antoni Hebrowski.

Technika zatwierdzania budżetów samorządowych — Stefan Pawlak.

Z życia samorządu.

Porady prawne.

Wiadomości urzędowe.

Nowe wydawnictwa.

Adres Redakcji: Warszawa, Aleje Ujazdowskie Nr 3, bud. 4. Kancelaria Rady Państwa, tel 89000, wewn. 263

Redaktor naczelny H. Kurkowska, przyjmuje interesantów codziennie od 13 — 15.

Prenumerata 1 egz. kwartalnie 126 zł.

Konto PKO I - 6800

Redakcja rękopisów nie zwraca

Prenumeratę przyjmuje Spółdzielnia Wydawnicza „Czytelnik”, Warszawa, Daszyńskiego 16.

Wydawca: Spółdzielnia Wydawnicza „Czytelnik” Drukarnia Nr 2. Spółdz. Wyd. „Czytelnik” Marszałkowska 3/5. B-54237

